

УДК 351.86:690.14:69.059

ІНТЕГРОВАНІ ЗАХИСНІ УКРИТТЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ : АНАЛІЗ ЧИННОЇ НОРМАТИВНОЇ І БУДІВЕЛЬНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Вертелецький О. О.¹, аспір., Нікіфорова Т. Д.², докт. техн. наук, проф.

ННІ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

Українського державного університету науки і технологій

¹ t.d.nikiforova@ust.edu.ua, ² verteleckiy.alexandr@gmail.com

Постановка проблеми. Військова агресія Російської Федерації проти України підкреслила критичну потребу в розробці і будівництві спеціальних автономних укриттів або приміщень, інтегрованих в будинки, для захисту людей від наслідків військових атак (ракетно-бомбових ударів, вибухово-ударної хвилі, осколкових уражень тощо). Такі укриття можуть значно знизити ризик загибелі цивільних осіб під час воєнних дій і забезпечити надійне укриття для людей у разі небезпеки.

Попри наявність норм і стандартів, які регламентують створення захисних приміщень подвійного призначення в житлових будинках, більшість з них їх не мають, а в тих випадках, коли такі приміщення все ж є, часто не забезпечено належних умов для перебування людей під час небезпечних ситуацій. Це свідчить про серйозні прогалини в реалізації цивільного захисту, які не дозволяють повною мірою забезпечити безпеку громадян у разі військових або техногенних катастроф.

Закон України № 2486-IX від 29.07.2022 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій» спрямований на удосконалення законодавчої бази для забезпечення цивільного захисту населення під час планування та забудови територій. Він передбачає обов'язкове будівництво надійних укриттів у нових та відбудованих будинках. Цей документ має на меті посилити рівень захисту громадян, передбачаючи обов'язкові інженерно-технічні заходи для створення ефективних укриттів, що забезпечать безпеку людей під час обстрілів і вибухів [1].

Війна в Україні продемонструвала повну неспроможність існуючої системи цивільного захисту, зокрема в частині забезпечення безпеки мирних жителів. Більшість цивільних осіб загинули від уламків ракет або стали жертвами обстрілів, а деякі з них були поховані в підвалах зруйнованих будинків. Аналіз причин таких трагедій показав, що неадекватний рівень захисту цивільного населення та відсутність належних укриттів стали основними факторами, що сприяли великим втратам серед мирного населення [2; 3].

Мета дослідження. Метою даного дослідження є надання рекомендацій для коригування існуючих та розробки нових нормативних актів, які регулюють захист цивільного населення під час воєнних та надзвичайних ситуацій. В умовах поточної військової агресії та значних втрат серед мирного населення виникає необхідність термінового перегляду та оновлення законодавчих норм, щоб вони відповідали сучасним викликам. Актуальність цієї мети зумовлена тим, що чинна нормативно-правова база в багатьох випадках не забезпечує належного рівня захисту для цивільних осіб, особливо у ситуаціях, коли житлові будинки та інші об'єкти інфраструктури стають цілями ворожих обстрілів [2; 3].

Результати дослідження. Для досягнення поставленої мети були визначені наступні завдання:

- проаналізувати відповідність чинних нормативних та законодавчих актів, що стосуються захисту цивільного населення, сучасним вимогам та викликам;
- дослідити досвід інших країн у сфері цивільного захисту населення, зокрема їх підходи до організації захисту цивільних жителів під час надзвичайних ситуацій;

- розробити пропозиції щодо внесення змін та удосконалення чинних нормативних і законодавчих документів для підвищення ефективності цивільного захисту.

Ст. 32 Кодексу цивільного захисту чітко визначає перелік захисних споруд і категорії населення, що підлягають укриттю. Захист основної частини населення відповідно до кодексу цивільного захисту передбачено у найпростіших укриттях, зокрема цокольних або підвальних приміщеннях [2].

Наразі ці найпростіші укриття в будинках часто є занедбаними, з несправними водогінними мережами та сміттям або взагалі без доступу до них (часто закриті, а ключів у мешканців не має).

Спираючись на досвід захисту цивільного населення іноземних країн, треба створити комплексну програму заходів з захисту цивільного населення в житлових та громадських будинках. Наприклад, як це зроблено в Ізраїлі, «безпечні кімнати» та «безпечні поверхи» в будівлях. А також мережу підземних бомбосховищ та бункерів, як в тілі споруд так і біля них. Обов'язково використовувати споруди подвійного призначення для захисту населення (паркінги, підземні переходи та ін.) [1].

Висновки. Сучасна війна показала необхідність тривалого перебування в бомбосховищах, що повинні бути доступні для всіх мешканців міст, а не лише для окремих категорій. Треба розрізняти сховища для короткочасного та тривалого перебування. Існуючі законодавство і будівельні норми не враховували такі потреби, що призвели до загибелі цивільних. Бомбосховища не були розраховані на довгий час перебування, їх місткість не відповідала потребам, а розташування ускладнювало доступ [2; 3].

Наразі ведуться удосконалення державних будівельних норм та вимог до будівництва в цілому з огляду безпеки і цивільного захисту населення. Наприклад, ДБН В.2.2-5:2023 «Захисні споруди цивільного захисту» прийшов на зміну ДБН В.2.2-5:1997 «Захисні споруди цивільного захисту» і вступив в чинність 01.11.2023 року, проте вже на сьогодні має 2 зміни. Друга зміна державних будівельних норм набрала чинності 01 квітня 2025 року [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савицький М. В., Невгамонний Г. У., Бордун М. В., Денисенко О. В. Архітектурно-планувальні рішення житлових будинків з капсулами безпеки. *Енергоощадні машини і технології : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (23–25 травня 2023 р.)*. Київ : КНУБА, 2023. С. 10–13.

2. Жидкова Тетяна. Організація захисту цивільного населення в сучасних умовах. *Переможемо – відбудуємо!: тези доп. Всеукр. наук.-практ. форуму (м. Дніпро, 29–30 червня 2022 р.)*. 2022. С. 51–52.

3. Глеба Віктор. Цивільний захист населення в міжквартирних укриттях капітальних модульних будинків. *Переможемо – відбудуємо!: тези доп. Всеукр. наук.-практ. форуму (м. Дніпро, 29–30 червня 2022 р.)*. 2022. С. 37–39.

4. ДБН В.2.2-5:2023. Захисні споруди цивільного захисту. Державні будівельні норми. Вид. офіц. [Чинний від 2023-11-01]. Київ : Мінінфраструктури України, 2023.